

Valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaosto

Aluehallinnon valvonta- ja luparesurssit

Aluehallintovirasto (AVI) käsittelee ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiset lupa- ja muut hakemusasiat sekä tukee kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) vastaavat ympäristönsuojelu- ja vesilain mukaisia ympäristölupien valvonnasta. ELY-keskusten tehtävänä on alueellinen ympäristön tilan seuranta, ympäristönsuojelu, luonnonsuojelu, alueiden käytön ja rakentamisen ohjaus, kulttuuriympäristön hoito sekä vesivarojen käyttö ja hoito. Lisäksi ELY-keskukset valvovat yleistä etua ympäristö- ja vesiasioissa, tuottavat ja jakavat ympäristöä koskevaa tietoa sekä parantavat ympäristötietoutta, ehkäisevät ja torjuvat ympäristövahinkoja ja -haittoja, huolehtivat valtio vesitaloudellisista luvista sekä huolehtivat ympäristö-, vesihuolto- ja vesistötöiden toteuttamisesta. Nämä tehtävät hoidetaan ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön ohjaamina ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueella (Y-vastuualue), mutta ELY-keskusten yleishallinnollinen ohjaus kuuluu työ- ja elinkeinoministeriölle. AVI:n yleishallinnollinen ohjaus on valtiovarainministeriön vastuulla.

Valvonta

ELY-keskusten toimintamenomäärärahasato laskee merkittävästi eli -11 % (- 22, 4 milj. euroa) vuonna 2016. Toimintamenorahoituksen vähentymisen ja käytyjen yt-neuvottelujen myötä syntyneet säästöpainot uhkaavat ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueiden suorituskykyä valvonnassa. Ympäristönsuojelun valvontatar- kastusten lukumäärätavoite putoaakin 2 200:sta ensi vuonna 1 800:aan.

ELY-keskusten ympäristöhallinnon tehtäviä hoitavan henkilöstön määrä, vajaa 800 htv, on seuraavina vuosina vähenemässä voimakkaasti. Vuoteen 2019 se laskee arviolta 570 htv:een, 28 %. Uhkana on, että valvonnassa vain teollisuuspäästädirektiivin mukaiset laitokset ja toiminnot tarkastetaan minimivaatimusten mukaisesti eli kerran kolmessa vuodessa eikä kaikkein suuririskisimpiäkään kohteita voida kattavasti tarkastaa kerran vuo- dessa kuten direktiivi edellyttää. Tämän priorisoinnin myötä kansallisesti ympäristönsuojelulain mukaan lu- vanvaraiset valvontakohteet jäävät vain kerran 5-10 vuodessa tarkastettavien luokkaan. Resurssipula tulee pahetessaan huonontamaan myös Suomen kykyä raportoida päästöistä ja jätesirroista Euroopan ympäristö- virastolle.

Luvitus

Aluehallintovirastojen resurssit ovat vähentymässä ensi vuodelle -4 % (-3,3 milj. euroa). Tämä tarkoittaa myös ympäristövastuualueiden kannalta niukkenevia resursseja. Tavoite ympäristönsuojelu- ja vesilain mukaisten asioiden käsittelyajalle pidetään kuitenkin edelleen samalla tasolla eli 10 kuukautena.

Vuonna 2015 ympäristölupavastuualueiden käytettävissä on ollut 130 htv:n resurssi. Tuleva sopeuttamistarve kohdentuu myös ympäristölupavastuualueille, jolloin ympäristölupien käsittely voi vaarantua. Valtiovarainmi- nisteriö on linjannut aluehallintovirastojen voimavaroja jakaessaan, että virastojen liikkumavaraa omien re- surssiensa jakamisessa lisätään eli AVI:n ylijohtaja voi kohdentaa aiempaa suuremman osan henkilöstöresurs- sista vapaasta haluamallaan tavalla. Muutos tuo riskin, jos ympäristölupavastuualue ei kykene säilyttämään nykyistä htv-osuuttaan, sillä jo nykyisinkin ympäristölupavastuualueilla on ollut suuria vaikeuksia saavuttaa niille asetettuja lupien käsittelyaikatavoitteita.

Kehittämistoimenpiteitä

Viime vuosina luparuuhkien purkamiseen on ollut käytössä erillisrahoitusta, joilla on pystytty palkkaamaan määräaikaista henkilökuntaa ympäristölupavastuualueelle. Ympäristölupavastuualueet ovat myös itse omilla toimillaan pyrkineet tasaamaan ruuhkatilannetta eri AVlen välillä. Itä-Suomen AVIn virkamiehet ovat erillisellä sopimuksella ratkaisseet Pohjois- ja Etelä-Suomen AVIn alueella vireille tulleita lupa-asioita.

Valvonnan tehostamiseksi ja yhtenäistämiseksi ympäristöministeriö viimeistelee ELY-keskuksille uutta valvontaohjetta, joka sisältää myös kuvauksen hyvistä valvontakäytännöistä kuntien käyttöön. Ohjeella pyritään helpottamaan valvonnan suunnittelua ja järjestämistä eri viranomaisissa. Ministeriö on jo julkaissut viranomais-ten Laillisuusvalvontaoppaan, jossa konkreettisella tavalla annetaan ohjeita ja asiakirjamalleja erilaisiin valvonnan tilanteisiin.

Ympäristöministeriö on asettanut hankkeet ympäristönsuojelun tietojärjestelmän sähköisen lupajärjestelmän valmistelun jatkamiseksi (LUPA-jatko) ja valvonnan tietojärjestelmän (VAHTI) uudistamiseksi (liitteet). Näillä järjestelmillä ja niihin liittyvillä toimintatapojen muutoksilla pyritään tehostamaan, nopeuttamaan ja helpottamaan lupien hakemista, ratkaisemista ja tehtyjen päätösten valvontaa. Toteutuksen kannalta on kuitenkin tärkeää, että LUPA- ja VAHTI-hankkeet saavat osansa hallituksen digitalisaatiohankkeiden rahoituksesta.

Valvonnan muuttamisella maksulliseksi pyritään puolestaan turvaamaan ELY-keskusten resurssit ympäristönsuojelun hyvän tason varmistamiseksi. Harkinnassa on myös maksullisuuden laajentaminen jätelain mukaiseen valvontaan.

Henkilöstön vähentäminen ja alueellisesti epätasaisesti kohdistuva eläköityminen vaikeuttaa ELY-keskusten selviytymistä lakisääteisistä tehtävistään. Ympäristöministeriö käynnisti keväällä 2015 joukon sopeuttamistoimia, joiden avulla pyritään ylläpitämään laadukas yhdenmukainen, tehokas ja vaikuttava ympäristöhallinto niukkenevista voimavaroista huolimatta. Runsaasta lainsäädännöstä johtuen keskeisin keino on lainsäädännön uudistaminen sekä toimintatapojen tehostaminen. Tärkeimpien palvelujen toimintamalleja ollaan uudistamassa asiakaslähtöisiksi, tehokkaiksi, moderneiksi ja yhtenäisiksi.

Talousarvion 2016 kipupisteet (35.01. ja 35.10.)

Yleistä

Hallitus esittää ympäristöministeriön hallinnonalalle vuoden 2016 talousarvioesitykseen yhteensä 199 milj. euroa, mikä on 5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2015 varsinaisessa talousarviossa. Loppusummassa ovat mukana kuitenkin talousarviossa korjaustoiminta-avustuksiin tarkoitetut määrärahat, 22,2 milj. euroa. Korjausrahat otettiin vuonna 2015 talousarvion ulkopuolisesta valtion asuntorahastosta. Ympäristöhallinnon henkilöstön määrä laskee noin 850 henkilöön tämän vuoden suunnitellusta noin 900:sta.

Luontoympäristö

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toimeenpano sekä Natura 2000 -verkoston ja aiemmin päätettyjen luonnonsuojeluohjelmien toteutus jatkuu. Vuonna 2016 uusien luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenoihin on käytettävissä noin 18,5 milj. euroa, mikä on 30 milj. euroa vähemmän aikaisempaan verrattuna. Luonnonsuojelualuehankintoja tehdään käytettävissä olevalla määrärahasolla. Luonnonsuojelualueiksi jo varattujen alueiden suojelutoimet viedään loppuun 8 milj. euron määrärahalla.

Ympäristönsuojelu

Haja-asutuksen jätevesineuvontaan, vesihuollon vesiensuojeluhankkeisiin kuten siirtoviemäreiden rakentamiseen ei ole erillisiä määrärahoja, koska määrärahat tähän toimintaan ovat vähentyneet 70 %. 6,1 milj. euroa kärkihankerahoitusta osoitetaan kuitenkin Itämeren ja vesien suojeluun sekä kierrätyksen lisäämiseen ja kierrätystä edistävän sääntelyn valmisteluun sekä pilaantuneisiin maihin.